

αξιότης

Σύλλογος Προβληματισμού & Διαλόγου

για την προαγωγή των αρχών και των κανόνων της αξιοκρατίας, της διαφάνειας και του εκσυγχρονισμού στη δημόσια διοίκηση, στον τομέα των επιχειρήσεων και στην κοινωνία των πολιτών

«Προϋποθέσεις βιώσιμης ανάπτυξης για την χώρα»

Αναστάσιος Π. Βασιλείου, CFA

Εισαγωγή: Θεόδωρος Ν. Κρίντας

Απρίλιος 2019

Πρόλογος

Το περιεχόμενο αυτής της έκδοσης αποτελεί αδέσμευτη και νηφάλια προσέγγιση στο κυρίαρχο ζήτημα της βιώσιμης ανάπτυξης της χώρας. Εντάσσεται δε, στην προσπάθεια εμπλουτισμού του δημόσιου λόγου με θέσεις και απόψεις του σωματείου Αξιότης.

Θέλω να ευχαριστήσω τους κ.κ. Τάσο Βασιλείου, Θεόδωρο Κρίντα για τη σύνταξη του κειμένου και τον Κώστα Μποτόπουλο για την συμβολή του στην ολοκλήρωση του περιεχομένου.

Γιάννης Αναστασόπουλος

Πρόεδρος Δ.Σ. Αξιότης

Εισαγωγή

Ο κόσμος εξελίσσεται με βάση πολύπλοκα συστήματα, καινοτόμο χρηματοδότηση, ισχυρούς μηχανισμούς διαχείρισης δεδομένων, με κοινό στόχο την ευημερία. Συνολικά, το πεδίο είναι σαφές και απολύτως αποδεκτό από την ευρεία μάζα του πληθυσμού, αλλά ο τρόπος για να φτάσει κανείς στον στόχο απαιτεί βαθιά κατανόηση, πίστη και υπομονή. από εδώ πηγάζει το γνωστό πρόβλημα της αντιπροσώπευσης, γνωστό και ως «agency problem». Το πρόβλημα αυτό –θεωρητικά τουλάχιστον– περιγράφει τη σύγκρουση συμφερόντων που υπάρχει σε κάθε σχέση, όπου η μια πλευρά αναμένεται να λειτουργήσει για το συμφέρον μιας άλλης. Αρκετοί επίδοξοι ηγέτες με περιορισμένη κατανόηση των κανόνων της Οικονομικής Επιστήμης προσποιούνται ότι έχουν εύκολες και μαγικές λύσεις για άμεση εφαρμογή. Χωρίς κριτική διάθεση ως προς την πραγματική τους βούληση, υφίστανται σημαντικά όρια κατανόησης. Επί παραδείγματι, ενδέχεται να έχουμε τη θέληση να σας κάνουμε μια χειρουργική επέμβαση, εμείς ως οικονομολόγοι, αν και ποτέ δεν έχουμε εκπαιδευτεί για αυτό. Θα δεχτείτε την προσφορά μας; Θα στηρίξετε την απόφασή σας αποκλειστικά στην προθυμία μας και στις καλές προθέσεις μας; Σήμερα, οι οικονομικές δομές είναι περίπλοκες, καινοτόμες και μπορούν να αντιμετωπίσουν σχεδόν κάθε ανάγκη. Επιπροσθέτως, υπάρχουν υπερβολικά μετρητά σε παγκόσμιο επίπεδο και υπάρχει ένας επενδυτής για σχεδόν κάθε επίπεδο κινδύνου. Το γεγονός αυτό δεν αλλάζει τον βασικό κανόνα για τη χρήση κάθε πόρου: *θα πρέπει να αποδίδει αρκετά ώστε να αποζημιώνει τους ιδιοκτήτες του.* Η καινοτομία δεν μπορεί να δημιουργήσει δωρεάν κεφάλαιο. Δεν υφίσταται τέτοια δυνατότητα. ποτέ δεν υπήρχε και ποτέ δεν θα υπάρξει. Έτσι, η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ο κόσμος προχωρά είναι ένα κρίσιμο βήμα για την ανάπτυξη της κατάλληλης οικονομικής στρατηγικής. Αποδεχόμενοι επίσης ότι η ευημερία έρχεται ως αποτέλεσμα του σωστού συνδυασμού των γνώσεων και της προσπάθειας μεταξύ άλλων σημαντικών παραγόντων, δημιουργείται το κατάλληλο πλαίσιο για την ανάπτυξη ενός σύγχρονου οικονομικού συστήματος. Η ηγεσία χωρίς στρατηγική και χρηματοοικονομική μηχανική, χωρίς κατανόηση, είναι επιταγές χωρίς αντίκρισμα. Απλώς θα οδηγήσουν σε οικονομική καχεξία και σε αστάθεια. Μερικές φορές αργότερα από ό,τι θα έπρεπε, αλλά θα συμβαίνει πάντα. Η τελευταία οικονομική

κρίση του 2008 αποκάλυψε αρκετά ενδιαφέροντα στοιχεία. Ίσως το πιο σημαντικό από αυτά ήταν το γεγονός ότι αυτό που ονομάζουμε παγκοσμιοποίηση είχε ήδη συμβεί. Και είναι εδώ για τα καλά. Αλήθεια, πόσοι από εμάς έχουν συνειδητοποιήσει ότι ξαφνικά είχαμε εντός 12 μηνών πιο πολλές συναντήσεις του G20, από όσες έκανε το G7 τα προηγούμενα χρόνια; Ποιο είναι το θέμα που οι συναντήσεις αυτές προσπάθησαν –και ακόμη προσπαθούν– να αντιμετωπίσουν; Μια απάντηση θα μπορούσε να είναι ότι η παγκόσμια αστάθεια δημιουργήθηκε από το γεγονός ότι ένα από τα αποτελέσματα της κρίσης ήταν η διατάραξη της εθνικής κυριαρχίας. με άλλα λόγια, οι κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν τώρα προβλήματα στην έκδοση νέου χρέους και, ενδεχομένως, οι καταναλωτές αυτού του πλανήτη (Δυτική Ευρώπη και Βόρεια Αμερική) θα πρέπει να μειώσουν την κατανάλωσή τους. Ένα τέτοιο ζήτημα είναι παγκόσμιο και πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα. Η παγκοσμιοποίηση έχει χωρίσει τον κόσμο σε τέσσερα μέρη. Η Δυτική Ευρώπη και η Βόρεια Αμερική είναι οι κύριες περιοχές κατανάλωσης. Η Ασία αποτέλεσε το εργοστάσιο του πλανήτη, ενώ οι δύο υπόλοιπες επιβιώνουν κυρίως λόγω των αποθεμάτων πρώτων υλών και φυσικών πόρων. Αν και αυτό είναι μια πολύ πρόχειρη περιγραφή ενός πολύπλοκου συστήματος, μπορεί κάποιος να δει τις σοβαρές σχέσεις που έχουν αναπτυχθεί; Είναι ευδιάκριτα τα αποτελέσματα της παγκοσμιοποίησης στην καθημερινότητα; Το ενδιαφέρον για την παγκόσμια ισορροπία έχει μειωθεί σταθερά, και η εστίαση στις τοπικές επιπτώσεις έχει αυξηθεί. Υπήρξαν πολλά σημεία αυτής της πολιτικής μεταβολής, αλλά τα πρόσφατα που προέρχονται από την Κίνα είναι πολύ πειστικά. Υπενθυμίζεται ότι η Ασία είναι το εργοστάσιο του κόσμου. Αν υπάρχει ένα σημαντικό επίτευγμα για ένα εργοστάσιο, αυτό είναι να λειτουργεί σε πλήρη δυναμικότητα. Για τον λόγο αυτό, η τιμή αποτελεί βασικό στοιχείο. Όταν πρόκειται για μια ολόκληρη οικονομία, η τιμή επηρεάζεται άμεσα από την αξία του νομίσματός της. Τα υπόλοιπα είναι ιστορία. Μια κίνηση στην εν λόγω περιοχή θα μπορούσε να προκαλέσει έναν πόλεμο τιμών σε όσες οικονομίες θα μπορούσαν να ανταγωνιστούν για το επιπλέον ευρώ ή δολάριο που προέρχεται από κατανάλωση. Πιστεύουμε ότι η Κίνα πήρε κάποια προληπτικά μέτρα κατά της επιβράδυνσης της κατανάλωσης και οι μετοχικές αγορές προεξόφλησαν πιθανές κινήσεις και άλλων χωρών. Επίσης, τιμολογούν χαμηλότερες τιμές, χαμηλότερες αποδοχές και γενικά επιδείνωση του οικονομικού περιβάλλοντος. Οι τιμές των βασικών εμπορευμάτων δείχνουν την ίδια κατεύθυνση. Στην περίπτωση αυτή, ο δρόμος μπροστά μπορεί να είναι αρκετά ανώμαλος.

Δουλεύοντας για περισσότερα από εικοσιπέντε χρόνια στη διαχείριση στοιχείων ενεργητικού, αναλογιζόμαστε πολύ περισσότερο γιατί οι επενδύσεις μπορούν να αποδειχθούν επικίνδυνο «παιχνίδι», ακόμη και για τους πιο καλά εξοπλισμένους συμμετέχοντες των αγορών.

Η απλή αντίδραση, σε αντίθεση με την οργανωμένη μελέτη και τη στοχευμένη δράση, είναι ένα συχνό λάθος. η υποεκτίμηση του κινδύνου είναι ένα άλλο. Η χρήση του χρέους, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να καταστεί μη βιώσιμη. Σε γενικές γραμμές, **η άγνοια είναι ένας σημαντικός παράγοντας για τη λήψη λανθασμένων αποφάσεων**. Οι επενδυτές είναι σημαντικό να είναι υπομονετικοί. Οι αγορές μπορεί να κινηθούν είτε σε κατευθύνσεις είτε πλαγίως για κάποιο χρονικό διάστημα, και η έρευνα έχει αποδείξει ότι ο συγχρονισμός στις αγορές δεν είναι εύκολος. Η επένδυση είναι τόσο επιστήμη όσο και τέχνη. Σε αυτήν την περίπτωση, η παγκόσμια διαφοροποίηση, η χαμηλή μεταβλητότητα και η πειθαρχία είναι βασικά στοιχεία για την επενδυτική στρατηγική μας. παρά το γεγονός ότι η παγκοσμιοποίηση έχει αυξήσει τη συσχέτιση μεταξύ των αγορών, η παγκόσμια διαφοροποίηση παραμένει το βασικό μέσο για τη σύγχρονη δομή του χαρτοφυλακίου. Από την άλλη πλευρά, η χαμηλή μεταβλητότητα των επενδύσεων είναι ένα επιπλέον προληπτικό μέτρο σε έναν κόσμο σε υπερθέρμανση. Τέλος, η πειθαρχία των επενδύσεων είναι σαν τα φρένα σε ένα αυτοκίνητο. Δεν ξέρεις τη σημασία τους μέχρι να χρειαστεί να σταματήσεις αποτελεσματικά. Δεν γνωρίζω τον βαθμό στον οποίο καινοτομούμε πραγματικά, στη χώρα μας, όμως οι σπουδές μου με δίδαξαν ότι η επιστήμη –το ίδιο και η καινοτομία– προχωρά με πολύ μικρά, σχεδόν ανεπαίσθητα, βήματα μπροστά. Τελικά, μετά από χρόνια, μετά από χιλιάδες προσπάθειες, άλλες επιτυχημένες και άλλες όχι, η νέα εποχή είναι εδώ και είναι πάντα συνδυασμός γνώσης και προσπάθειας, υπομονής και επιμονής. Ας επιμείνουμε με μεγάλη υπομονή Έλληνες!

Θεόδωρος Ν. Κρίντας, PhD, CIIA

Προϋποθέσεις μιας βιώσιμης ανάπτυξης για την χώρα

“Sustainable Growth is the only way for Greece to deliver more jobs and prosperity for its people”.
(Klaus Regling, ESM Managing Director, 4 March 2018)

Η συζήτηση για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας έχει ανοίξει σχεδόν από την πρώτη στιγμή που ξεκίνησε η κρίση. Τα σχέδια ανάκαμψης ήταν στο τραπέζι από την αρχή, όμως στην πράξη δεν επιτεύχθηκαν ποτέ. Σήμερα, πρέπει πλέον να αρχίσει η υλοποίησή τους, εάν θέλουμε να γίνουμε μια κανονική χώρα, με ευρωπαϊκό προσανατολισμό και αποκατάσταση της αισιοδοξίας στους κατοίκους της. Το παρόν άρθρο θα προσπαθήσει να καταδείξει τις βασικές παραμέτρους και διαστάσεις του θέματος, γύρω από τις οποίες φυσικά έχουν εκπονηθεί πολυάριθμες, άκρως εξειδικευμένες και εμπειριστατωμένες μελέτες και αναλύσεις, αρκετά από τα συμπεράσματα των οποίων απλώς επαναλαμβάνονται ή συνοψίζονται εδώ.

Ιστορική αναδρομή

Ξεκινώντας με μια σύντομη ιστορική αναφορά, την δεκαετία πριν την διεθνή χρηματοοικονομική κρίση του 2008, η Ελληνική οικονομία γνώρισε πραγματικούς ρυθμούς ανάπτυξης της τάξεως του 4% ετησίως κατά μέσο όρο. Μετά την διεθνή χρηματοοικονομική κρίση που μεταφέρθηκε ως τραπεζική κρίση και μετατράπηκε σε κρίση δημόσιου χρέους στην ευρωζώνη, είχαμε την εξαετία 2008 έως και 2013, την μεγάλη καθίζηση της Ελληνικής οικονομίας, με συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας κατά μέσο όρο 4,9% ετησίως, για να ακολουθήσουν, η φάση της σταθεροποίησης, καθώς από το 2014 μέχρι και το πρώτο τρίμηνο του 2017 έχουμε μηδενική ετήσια πραγματική ανάπτυξη κατά μέσο όρο, και η φάση της πρώιμης ανόδου, καθώς από το δεύτερο τρίμηνο του 2017 έως και το τρίτο τρίμηνο του 2018, η ανάπτυξη κινείται με μέσο ρυθμό 2,0% ετησίως, προερχόμενη κατά το ήμισυ από τις καθαρές εξαγωγές και κατά το άλλο μισό από την εγχώρια ζήτηση. Όσον αφορά το κομμάτι των εξαγωγών, αυτές επηρεάζονται κυρίως από τον τουρισμό, ο οποίος ενισχύεται από το ρεκόρ ανάπτυξης στην ευρωζώνη και την συγχρονισμένη ανάπτυξη στην παγκόσμια οικονομία. Επίσης, ο τουρισμός ευνοείται και από το γεγονός ότι οι γειτονικές μας χώρες πλήττονται από ευρύτερη αστάθεια και πολεμικές συρράξεις.

Μελετώντας βαθύτερα το ΑΕΠ και αναλύοντάς το στα συστατικά του μέρη, συγκρίνουμε τα Ελληνικά μεγέθη, τόσο διαχρονικά όσο και σε σχέση με την Πορτογαλία και τον μέσο όρο της ευρωζώνης. Η ιδιωτική κατανάλωση, ακολούθησε γενικώς την πτώση του συνολικού ΑΕΠ αν και ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε ελαφρώς από 65% μέσος όρος 10ετίας 1998-2007 σε 70% το 2017. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών έχουν αυξηθεί μεταξύ των ίδιων διαστημάτων από 21% σε 33%, γεγονός θετικό και δηλωτικό ότι ίσως έχει κάποιο αποτέλεσμα η εσωτερική υποτίμηση, στην οποία έχει υποβληθεί η Ελληνική οικονομία, ωστόσο υπάρχει απόσταση ακόμη από την Πορτογαλία στην οποία το αντίστοιχο ποσοστό είναι 43% (από 28%) και την ευρωζώνη στην οποία το ίδιο ποσοστό είναι 47% (από 35%). Οι μεικτές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου έχουν μειωθεί από 24% σε 12% του ΑΕΠ (Πορτογαλία 15%, ευρωζώνη 21%), ενώ οι καθαρές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου έχουν μειωθεί από 10% σε αρνητικό πλέον επίπεδο -7% (Πορτογαλία 0%, ευρωζώνη 3%), πράγμα ιδιαίτερα ανησυχητικό καθώς σημαίνει φθορά παραγωγικού δυναμικού. Η διαφορά μεταξύ μεικτών και καθαρών επενδύσεων είναι οι αποσβέσεις, πρόκειται, δηλαδή, για αντικατάσταση φθαρμένου, ήδη υπάρχοντος, κεφαλαίου. Άρα, συμπεραίνεται ότι απαιτούνται ξένες άμεσες επενδύσεις, αλλά φυσικά και πρωτίστως και εγχώριες (που θα μπορούσαν να ευνοηθούν από ενδεχόμενη μείωση της φορολογίας και των εισφορών), προκειμένου να ανέλθουν οι καθαρές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ξανά σε θετικό επίπεδο. Όμως ακόμη πιο δραματική είναι η εικόνα στην οικοδομική δραστηριότητα η οποία έχει συντριβεί κατά -95%, υποχωρώντας από 9% του ΑΕΠ σε 1% (Πορτογαλία 3%, ευρωζώνη 5%), ενώ οι λοιπές επενδύσεις (πλην οικοδομικής δραστηριότητας) έχουν συρρικνωθεί κατά -50% περίπου, από 15% ως ποσοστό του ΑΕΠ σε 11% (Πορτογαλία 13%, ευρωζώνη 16%).

Μη βιώσιμη ανάπτυξη

Επομένως, κατόπιν της ανωτέρω περιγραφής της δομής του ΑΕΠ, ας δούμε αρχικά τι είναι μη-βιώσιμη ανάπτυξη. Μη βιώσιμη είναι η ανάπτυξη που στηρίζεται σε παράγοντες πρόσκαιρους, αναστρέψιμους και ευμετάβλητους, όπως οι παραπάνω πρόσκαιρες συνθήκες ή η κυκλική κυβερνητική πολιτική. Αντίθετα, ως βιώσιμη θα ονομάσουμε την ανάπτυξη που βασίζεται στους διαχρονικά λιγότερο ευμετάβλητους παράγοντες, τους παραγωγικούς συντελεστές: γη, κεφάλαιο και εργασία, καθώς και

το επίπεδο της τεχνολογικής προόδου. Η οικονομική θεωρία λέει ότι είναι αναπόφευκτο ο ρυθμός ανάπτυξης μιας οικονομίας να προσγειωθεί στην μακροπρόθεσμή του τάση. Η χώρα λοιπόν χρειάζεται να δει το ζήτημα της ενίσχυσης της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης, και να εστιάζει λιγότερο στην βραχυπρόθεσμη ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας που δεν στηρίζεται σε διαχρονικά σταθερούς και επαναλαμβανόμενους παράγοντες με μετάβαση από το εσωστρεφές, καταναλωτικό μοντέλο στο μοντέλο επενδύσεων και εξωστρέφειας με τόνωση των εξαγωγών, εστιάζοντας στους τρόπους που θα μπορούσαμε να αυξήσουμε την **παραγωγικότητα της εργασίας**, πεδίο με εφαρμογή του συνόλου των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων (άνοιγμα αγορών και επαγγελμάτων, εξαφάνιση ολιγοπωλίων δομών, ευελιξία στην αγορά εργασίας κλπ).

Βιώσιμη ανάπτυξη

Περνώντας, λοιπόν, στις προϋποθέσεις μιας βιώσιμης ανάπτυξης για την χώρα, εκ των ων ουκ άνευ θα λέγαμε, καταρχάς, ότι είναι η ύπαρξη των ακόλουθων συστατικών: σύστημα υγείας, ασφάλεια, ειρήνη (εσωτερική και εξωτερική), κοινωνική γαλήνη, κράτος δικαίου, παιδεία, υποδομές, (άμεση) απονομή δικαιοσύνης, σεβασμός στους θεσμούς, καθώς και η αναθεώρηση και τροποποίηση ορισμένων θεσμών και νομικών πλαισίων με οικονομικές και αναπτυξιακές προεκτάσεις (όπως για παράδειγμα το κτηματολόγιο).

Κατόπιν, μπορούμε να διαχωρίσουμε **πέντε βασικές κατηγορίες προϋποθέσεων**.

Πολιτικοκοινωνικές

Πρώτον, **πολιτικοκοινωνικές**. Αναφερόμαστε σε αυτές που θα οδηγήσουν την κοινωνία να διαμορφώσει ένα ισχυρό όραμα και κυρίως την κατάλληλη διάθεση και διαδρομή για να το επιτύχει. Απαιτείται η ένωση του μεγαλύτερου μέρους της κοινωνίας και όχι η διάσπαση του. Χρειάζεται μια κυβέρνηση συνεργασίας και εθνικής ενότητας που να προάγει τις αξίες που όχι μόνο στήριξαν ιστορικά αυτό τον τόπο, αλλά είναι απαραίτητες για να δημιουργήσουν και πάλι το μηχανισμό ανάπτυξης και ανάπτυξης. Αυτό απαιτεί τη συμμετοχή των αρίστων σε ένα μείγμα από πολιτικούς, τεχνοκράτες και εξειδικευμένα έμπειρα στελέχη, όπου κρίνεται απαραίτητο. Πρώτη ευθύνη της κυβέρνησης θα είναι η περιγραφή και μετάδοση στην

κοινωνία ενός συγκεκριμένου στρατηγικού πλαισίου, ενός σαφώς ορισμένου οράματος, με διαχωρισμό βραχυπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων και στρατηγικής, ώστε να μην εκλαμβάνεται ως τιμωρία το κάθε μέτρο που εφαρμόζεται, αλλά ως το απαραίτητο, ενδιάμεσο στάδιο για να μεταβούμε κάπου «φωτεινότερα».

Αυτή η παράμετρος, έχει, δυστυχώς, υποτιμηθεί, στην Ελληνική περίπτωση. Πράγματι, η ελληνική κοινωνία (με ευθύνη των πολιτικών, των media, των ακαδημαϊκών και άλλων φορέων) δεν φαίνεται να σχημάτισε μια συνεκτική αντίληψη για το τί πραγματικά συνέβη προ κρίσης, αλλά και ποιες δυναμικές αναπτύσσονται στη διάρκεια της κρίσης. Αυτή η ελλιπής ενημέρωση και η υποβάθμιση του θέματος σε ένα επίπεδο απλοϊκού και επιπόλαιου προβληματισμού, άφησε μεγάλο κενό που ήρθε να καλύψει ή το επωφελήθηκαν διάφορες θεωρίες, περισσότερο ή λιγότερο ορθές ή και ενίοτε βλαπτικές με ροπή σε σενάρια περισσότερο ή λιγότερο ευφάνταστα, συνωμοσιολογίας κλπ. Από επικοινωνιακής πλευράς, λοιπόν, θα πρέπει το ζήτημα να ανέλθει σε ένα διάλογο υψηλότερου επιπέδου, αλλά, την ίδια στιγμή, είναι απαραίτητο να μεταδοθεί με κάποιο πειστικό τρόπο προς την κοινωνία ότι «πρέπει» να γίνουν μεταρρυθμίσεις σήμερα για να «μετουσιωθούν» σε ανάπτυξη επωφελή για το σύνολο της κοινωνίας, αύριο.

Δημοσιονομικές

Δεύτερον, **Δημοσιονομικές, οικονομικές προϋποθέσεις.** Οι δαπάνες του προϋπολογισμού πρέπει να γίνονται με ουσία και λογοδοσία. Ουσία, ώστε να επιτυγχάνονται οι επιμέρους πολιτικές με στόχο την επίτευξη του οράματος της χώρας. Δεν έχει νόημα να γίνονται δαπάνες που δεν υποστηρίζουν τους μεσοπρόθεσμους στόχους. Ένα από τα προβλήματα της δημοσιονομικής πολιτικής στον τόπο μας ήταν ο βραχυπρόθεσμος χαρακτήρας της. Προβάλλοντας όμως τις νέες αξίες που θα υπηρετούμε όλοι, η πολιτική και οι πολιτικές αποκτούν διαφορετική ουσία. Επιπλέον, οι δημοσιονομικές πολιτικές θα πρέπει να είναι ρεαλιστικές με μεταρρυθμίσεις (απλοποίηση του φορολογικού πλαισίου) και με στόχους πρωτογενών πλεονασμάτων που θα επιτρέπουν την ταχύρρυθμη ανάπτυξη της οικονομίας και δεν θα επικεντρώνονται στην ταμειακή διάσταση.

Στην ανάλυση του ΔΝΤ για τη βιωσιμότητα του Ελληνικού Χρέους, τον Μάιο του 2016, αναφέρεται ότι: «Εξετάζοντας την πιο πρόσφατη ιστορία, πολύ λίγες χώρες έχουν καταφέρει να διατηρήσουν υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα. Στην ευρωζώνη, μόνο δύο χώρες (Ιρλανδία και Βέλγιο) κατάφεραν να διατηρήσουν πρωτογενή πλεονάσματα άνω του 3,5% του ΑΕΠ για περισσότερο από μια δεκαετία και μόνον η Ιρλανδία ήταν ικανή να το πετύχει αυτό έχοντας διψήφια ποσοστά ανεργίας». Ενδεχομένως θα πρέπει η Ελληνική Κυβέρνηση, σε συνεργασία με τους θεσμούς, να ξανασκεφτούν το ζήτημα της δέσμευσης για πρωτογενή πλεονάσματα ύψους 3,5% για 5 χρόνια και (λίγο μεγαλύτερα από) 2% για τα επόμενα 35, όπως συμφωνήθηκε στο eurogroup στις 15 Ιουνίου του 2017. Ωστόσο, δυστυχώς, το πλαίσιο της αντίληψης γύρω από την δημοσιονομική πολιτική, όπως προκύπτει από την υποβολή του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2018-2021 τον περασμένο Μάιο, δεν κινείται προς αυτή την κατεύθυνση, εστιάζοντας αρχικά σε υψηλότερους δημοσιονομικούς στόχους, που σε δεύτερο χρόνο θα δημιουργήσουν τον απαραίτητο δημοσιονομικό «χώρο» για ενίσχυση των ασθενέστερων κοινωνικών τάξεων. Φυσικά, η στόχευση για χαμηλότερα πρωτογενή πλεονάσματα, επηρεάζει και συνδέεται με την πολιτικώς τοξική (για τους πιστωτές μας) συζήτηση για την βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους. Όμως, θεωρούμε ότι αν υπάρχει πλήρης αποκατάσταση της εμπιστοσύνης (credibility), τότε θα καταφέρουμε μια συμφωνία για μικρότερα πλεονάσματα που σε συνδυασμό με ίσως ελαφρώς πιο γενναία μέτρα μεσο-μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του χρέους, θα καταλήξουμε στο στόχο της απρόσκοπτης κάλυψης των ετήσιων χρηματοδοτικών αναγκών στην μετά-Προγραμματών εποχή. Και, βεβαίως, το μείγμα της δημοσιονομικής πολιτικής παίζει σπουδαίο ρόλο στην αναπτυξιακή προσπάθεια, διότι η καθόλα και απολύτως κοινωνικά ορθή αντίληψη περί προστασίας των αδύνατων στρωμάτων, πρέπει και να μπορεί να βασίζεται πάνω σε στέρεη οικονομική πραγματικότητα, και γνωρίζουμε όλοι πως η οικονομική δραστηριότητα (αλλά και τα φορολογικά έσοδα, υπό προϋποθέσεις) τονώνεται με μείωση των φορολογικών συντελεστών και αύξηση της σταθερότητας και προβλεψιμότητας της φορολογικής πολιτικής. Σημασία, τελικά, έχει να πεισθούν οι αγορές και να δανείζουν ξανά, τη χώρα στο μέλλον, γιατί είναι γεγονός ότι πολλές φορές οι αγορές μετακινούνται βίαια μεταξύ των άκρων (απληστία-φόβος) και αυτό μπορεί να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα. Δεν αρκεί να βαφτίζεται το χρέος βιώσιμο στη βάση κάποιου τεχνικού ορισμού (που

προηγουμένως ήταν το χρέος να είναι στο 120% του ΑΕΠ, και τώρα είναι οι ετήσιες μεικτές χρηματοδοτικές ανάγκες να είναι το πολύ 15-20% του ΑΕΠ, αλλαγή η οποία οφείλεται και λαμβάνει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Ελληνικού χρέους (δηλαδή τις μεγάλες διάρκειες και το χαμηλό επιτόκιο, αλλά και την διακράτησή του από τον επίσημο τομέα), αλλά πρέπει οι αγορές να πεισθούν πραγματικά ότι η Ελλάδα είναι σε θέση να εξυπηρετεί το χρέος της ομαλά.

Και είναι διαφορετικό να λέμε ότι ο στόχος για 3,5% πρωτογενή πλεονάσματα είναι υπερβολικός και αντιπαραγωγικός και άλλο ότι θέλουμε να απαλλαγούμε από όρους και περιορισμούς, ότι θέλουμε πίσω εθνική και δημοσιονομική κυριαρχία, διότι οι αγορές, φοβούμενες για φαινόμενα δημοσιονομικής αυθαιρεσίας, θα επιβάλλουν δημοσιονομική πειθαρχία, έμμεση ή υφέρπουσα, και «conditionality» έτσι και αλλιώς, δια του μηχανισμού της τιμολόγησης, των υψηλών spreads και των απαγορευτικών επιτοκίων δανεισμού.

Είναι όμως ξεκάθαρο ότι ο πρώτος που θα δείξει την εμπιστοσύνη του στην οικονομία μας θα πρέπει να είναι ο ίδιος ο ελληνικός λαός. Επενδύοντας στον τόπο μας υποστηρίζουμε το παρόν και το μέλλον μας. Ταυτόχρονα δημιουργούμε το υπόβαθρο για την προσέλκυση και άλλων επενδυτών, Ελλήνων και ξένων. Σε αυτή την κατεύθυνση θα βοηθήσει και ένα σταθερό δημοσιονομικό πλαίσιο-κανόνων. Δεν πρέπει να επαναλάβουμε τα λάθη του παρελθόντος.

Πρέπει, επιπλέον, να αποφασίσουμε τους κλάδους και αν είναι δυνατόν υποκλάδους αιχμής στους οποίους η χώρα διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα. Αυτό, εξάλλου, προβλήθηκε επιτακτικά και στο eurogroup στις 22 Ιανουαρίου του 2018, καθώς ζητήθηκε από την κυβέρνηση της χώρας η σύνταξη ενός σχεδίου ολιστικής στρατηγικής για την ανάπτυξη, το οποίο και παραδόθηκε τον περασμένο Ιούνιο. Πρέπει όμως να επικεντρωθούμε με αποφασιστικότητα και στήριξη των επιλογών μας (πχ επιλογή του τομέα υψηλής τεχνολογίας, απαιτεί την κατάλληλη προετοιμασία από την δομή και το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού συστήματος, μέχρι το σύνολο των υπόλοιπων στοχευμένων δράσεων του ευρύτερου δημοσίου τομέα), να τεθούν σαφείς προτεραιότητες στις αναλαμβανόμενες δράσεις, λαμβάνοντας όμως υπόψη το συνεχώς μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον και τις ραγδαίες εξελίξεις στην υψηλή τεχνολογία, τις επιστήμες, τη βιοτεχνολογία, την τεχνητή νοημοσύνη, την πληροφορική, τις επικοινωνίες κλπ. Στις πολυσυζητημένες

διαρθρωτικές αλλαγές, όπως το άνοιγμα των κλειστών επαγγελμάτων και την απελευθέρωση αγορών, πρέπει να προστεθούν δράσεις όπως η ολοκλήρωση του εθνικού κτηματολογίου. Απαιτείται η δραστική μείωση της γραφειοκρατίας και η δημιουργία ενός φιλικού, προς τις επενδύσεις, περιβάλλοντος. Ο σχεδιασμός των ιδιωτικοποιήσεων και η αξιοποίηση της περιουσίας του Δημοσίου πρέπει να γίνει με προσοχή αλλά και τόλμη. Η προώθηση της επιχειρηματικότητας των νέων, και ιδιαίτερα με προσανατολισμό προς τις νέες τεχνολογίες, μπορεί να αποτελέσει θεμέλιο της νέας ελληνικής πραγματικότητας καθώς στηρίζεται στα στοιχεία που τεκμηριωμένα η χώρα μας διαθέτει: δηλαδή, το αξιόλογο ανθρώπινο δυναμικό και η δημιουργικότητα.

Χρηματοδοτικές

Τρίτον, **χρηματοδοτικές** προϋποθέσεις. Αν και ενίοτε γίνεται λόγος για ανάπτυξη χωρίς την τραπεζική συμμετοχή, χωρίς την αποφασιστική συνδρομή του τραπεζικού τομέα, για το λεγόμενο *credit-less recovery*, στην Ελληνική περίπτωση κάτι τέτοιο είναι πολύ δύσκολο να οδηγήσει στα επιθυμητά αποτελέσματα, εξαιτίας της κυριαρχίας των μικρομεσαίων, μικρών και πολύ μικρών ελληνικών επιχειρήσεων, που δεν έχουν πρόσβαση σε άλλες μορφές χρηματοδότησης εκτός από την τραπεζική. Αναγκαία, αλλά όχι ικανή συνθήκη, αποτελεί η ανάπτυξη της αγοράς των εταιρικών ομολόγων, εισηγμένων στο Χρηματιστήριο, που απευθύνεται σε μικρούς επενδυτές. Ταυτόχρονα, όμως, το άνοιγμα της οικονομίας στις διεθνείς αγορές θα φέρει και νέους επενδυτές ικανούς να χρηματοδοτήσουν τα αναπτυξιακά σχέδια των ελληνικών εταιριών. Επιπλέον, ο κατάλληλος σχεδιασμός φορέων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και χρηματοδότησής της είναι απαραίτητος. Σε αυτό το πεδίο εμπíπτουν και οι χρηματοδοτήσεις από τους Ευρωπαϊκούς μηχανισμούς χρηματοδότησης επενδυτικών σχεδίων, τα κοινοτικά, αναπτυξιακά κονδύλια (πχ από την ΕΤΕπ), η απορρόφηση των οποίων κρίνεται απαραίτητη, προκειμένου να εξασφαλιστεί η επανεκκίνηση της πραγματικής οικονομίας και μετά να πάρει τη σκυτάλη ο ιδιωτικός τομέας.

Χρειάζεται, ωστόσο, το τραπεζικό σύστημα να επιστρέψει στην ομαλότητα, να υπάρξει αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και να γίνει ταχύτερα η επιστροφή των καταθέσεων, που θα επιτρέψει και την πλήρη άρση των *capital controls*, που είναι

πλέον αρκετά ελαστικά, αλλά εμπεριέχουν, ακόμη, το στοιχείο του «στιγματισμού». Ωστόσο, η οικονομία κινείται σήμερα με αρνητικούς ρυθμούς καθαρής αποταμίευσης, σε εθνικό, μακροοικονομικό επίπεδο, καθώς, πρακτικά, η ιδιωτική κατανάλωση και η πληρωμή των φόρων καλύπτονται (μερικώς φυσικά) από το απόθεμα της καταθετικής βάσης. Θέματα, όπως το ζήτημα της πανευρωπαϊκής εγγύησης των καταθέσεων, το European Deposit Insurance Scheme, ο τρίτος πυλώνας της Ευρωπαϊκής τραπεζικής ένωσης, είναι σημαντικά, αλλά μην ξεχνάμε ότι προηγείται, τόσο στην Ελλάδα, όσο και αλλού, η διευθέτηση των υψηλών μη-εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων. Δεν πρέπει να παραληφθεί, επίσης, ότι η εξασφάλιση της αδιασάλευτης πρόσβασης του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος στα εργαλεία διευκολύνσεων ρευστότητας της ΕΚΤ είναι απαραίτητη, τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον.

Διοικητικές

Τέταρτον, **Διοικητικές**. Εισαγωγή συστημάτων στοχοθεσίας και αξιολόγησης σε όλο το δημόσιο τομέα, περιλαμβανομένης της τοπικής αυτοδιοίκησης, σε κάθε επίπεδο, με αξιοκρατία, (πρωτοβουλίες προς αυτή την κατεύθυνση, όπως αυτές του σωματίου «Αξιότης», είναι απολύτως αναγκαίες και χρειάζεται να ενισχυθούν και να επεκταθούν), μέτρηση απόδοσης, λογοδοσία και απόδοση ευθύνης. Επανασχεδιασμός του δημοσίου τομέα, σε οργανωτικό επίπεδο, προς ένα περισσότερο λιτό, ευέλικτο και λειτουργικό πλαίσιο. Προσδιορισμός σαφών και σταθερών ορίων στην κρατική παρεμβατικότητα ώστε να μην αποτελεί τροχοπέδη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Συνειδησιακές

Πέμπτον, αλλαγή στην **νοοτροπία, συνειδησιακές**. Είναι σημαντική η αίσθηση ατομικής ευθύνης. Πρέπει ο καθένας από εμάς να θεωρεί ατομική του υποχρέωση να υποστηρίξει και να εργαστεί για την επίτευξη του «αναπτυξιακού οράματος». Πρέπει να εξασφαλιστεί η αστική συνείδηση και να διαμορφωθεί μια «συνείδηση πολίτη» σύγχρονη και κατάλληλη για την εποχή μας. Η τήρηση των νόμων και η διαφύλαξη της νομιμότητας από όλους είναι θεμελιώδους σημασίας. Στην ίδια κατεύθυνση βρίσκεται και η νέα κοινωνική συνείδηση, το πέρασμα από το εγώ στο

εμείς. Είναι ίσως το πλέον δύσκολο εγχείρημα που καλείται να επιτύχει η κοινωνία μας. Να πιστέψει στον κοινωνικό και συνολικό καθολικισμό. Να οδηγήσει τις εξελίξεις στηριγμένη στο σύνολο και όχι σε κάποιους. Να μοιραστεί τον αγώνα και να αποκτήσει συναίσθηση της αναγκαιότητας της συμμετοχής κα όχι της απόστασης από τις καταστάσεις. Πρέπει να θέσουμε σε λειτουργία ένα πλέγμα δικαιωμάτων-υποχρεώσεων που θα μας οδηγήσει στην κοινωνία που μας αξίζει, στην κοινωνία που θέλουμε να κληροδοτήσουμε στα παιδιά μας.

Συμπέρασμα

Συμπερασματικά, όπως για την επιτυχή ευόδωση κάθε οράματος, έτσι και σε αυτή την περίπτωση, το πρωτεύον είναι να εξασφαλιστεί η συναίνεση της πλειοψηφίας. Η ύπαρξη μιας στοιχειώδους κρίσιμης μάζας κοινωνικής συναίνεσης, ομοψυχίας και συστράτευσης είναι απολύτως απαραίτητη. Χωρίς την ενσυνείδητη συμμετοχή και την ισχυρή βούληση της κοινωνίας δεν μπορούμε να μιλάμε για προϋποθέσεις οικονομικής ανάπτυξης. Και είναι μέγιστο το βάρος όλων των δυνάμεων του τόπου, πολιτικών, πνευματικών, θεσμικών, ακαδημαϊκών κλπ που φέρουν στο να αναλάβουν το έργο της επικοινωνίας του οράματος στα ευρύτερα κοινωνικά στρώματα. Το παρόν άρθρο συγγράφηκε, διατηρώντας την φιλοδοξία να συνταχθεί απολύτως, και με ταπεινότητα, σε αυτό τον μέγιστο σκοπό.

Ποιοι είμαστε

Το σωματείο «**ΑΞΙΟΤΗΣ**» είναι ένας επιστημονικός, μη κερδοσκοπικός φορέας προβληματισμού και διαλόγου, αλλά και έμπρακτης δράσης για την προαγωγή των αρχών και των κανόνων της αξιοκρατίας, της διαφάνειας και του εκσυγχρονισμού στη δημόσια διοίκηση, στον τομέα των επιχειρήσεων και στην κοινωνία των πολιτών.

Τα μέλη του σωματείου είναι φυσικά πρόσωπα, καταξιωμένα επιστημονικά και κοινωνικά, που διακρίνονται από πνεύμα ανεξαρτησίας και προσήλωσης στις αρχές της αξιοπρέπειας, της αξιοκρατίας και τα δημοκρατικά ιδεώδη.

Σκοπός

Η εκπόνηση και δημοσιοποίηση μελετών και επιστημονικών εργασιών, με αντικείμενο την σύγχρονη οργάνωση και λειτουργία του δημοσίου τομέα, των επιχειρήσεων και της κοινωνίας των πολιτών.

Η προώθηση της αξιοκρατίας, της διαφάνειας και τόνωσης του αισθήματος ευθύνης προς εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου και

Η διοργάνωση εκδηλώσεων και συνεδρίων για την ανταλλαγή απόψεων και την κατάθεση συγκεκριμένων προτάσεων με στόχο την προσέγγιση και αντιμετώπιση θεμάτων και προβλημάτων που απασχολούν τον δημόσιο τομέα σε διάφορα πεδία της δραστηριότητάς του.

Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου

<i>Πρόεδρος</i>	Γιάννης Αναστασόπουλος
<i>Αντιπρόεδρος</i>	Ευάγγελος Μαρνέρης
<i>Γεν. Γραμματέας</i>	Βασίλης Γλύνης
<i>Ταμίας</i>	Δημήτρης Βαμβακόπουλος

<i>Μέλη</i>	Λία Αθανασοπούλου
	Γιώργος Γκόνος
	Θεόδωρος Κρίντας
	Κώστας Μποτόπουλος
	Αντώνης Σταυρουλάκης

αξιότης

Σύλλογος Προβληματισμού & Διαλόγου

axiotes.blogspot.gr